

ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ СУЧАСНОСТІ

Мазоренко Д.І.

ФІЛОСОФСЬКІ АСПЕКТИ РЕФОРМУВАННЯ ІНЖЕНЕРНОЇ ОСВІТИ В АГРАРНОМУ ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Статья посвящена вопросам реформирования инженерного образования в аграрном высшем учебном заведении. В статье представлены исследования и практические рекомендации по улучшению качества образования, названы конкретные мероприятия, используемые с этой целью в Харьковском национальном техническом университете сельского хозяйства им. П.Василенко.

Стаття присвячена питанням реформування інженерної освіти в аграрному вищому навчальному закладі. У статті надані дослідження та практичні рекомендації щодо покращення якості освіти, зазначені конкретні заходи, що здійснюються з цією метою у Харківському національному технічному університеті сільського господарства ім. П.Василенка.

The article concerned with the problems of reformation of engineer education in the high agricultural institution. The investigations and practical recommendations about the enhancement of educational level are given in the article, concrete activities for achieving this goals that are doing in the Kharkiv National Technical University of Agriculture named after Petro Vasylenko are named.

Метою публікації є бажання поділитися думками і практикою реалізації їх щодо реформування аграрної освіти при підготовці фахівців інженерного профілю в Харківському національному технічному університеті сільського господарства імені Петра Василенка.

Наприкінці 80-х та на початку 90-х років вища освіта України взагалі і аграрна зокрема були завалені циркулярами реформаторських ідей та нововведень. Здебільшого ці нововведення не приживались в практиці освітянської діяльності, не вписувались в технологічні рамки організації навчального процесу, не сприяли інтеграції освіти України в освітянське середовище світу, не відповідали необхідності активної участі випускників в реформуванні агропромислового комплексу України.

Тому у свій час ми поставили перед собою завдання – віднайти обґрунтовані загальні філософські підходи до перебудови навчального процесу в навчальному закладі інженерного профілю.

Засобом досягнення цього взяли аналіз поняття знання як філософської категорії, прийнятої для визначення упорядкованого в систему та підтвердженого практикою результату пізнання.

У цьому зв'язку дійшли висновку, що знання, як і все в природі, має свій, тільки йому притаманний, кругообіг. Тобто, як у матеріальному світі має місце кругообіг матерії, так у духовному світі має місце кругообіг знань. Далі завдання полягало в тому, щоб віднайти цей кругообіг знань, вивчити його закономірності та запропонувати механізми реалізації цих закономірностей.

Керуючись логікою та загальною теорією пізнання сутність кругообігу знань уявляємо так.

Людство на кожному стані свого розвитку в результаті своєї діяльності набуває нові знання. Ці знання використовуються в виробничій діяльності, тим самим передаються на практиці і передаються через освітянську діяльність молодому поколінню.

ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ СУЧАСНОСТІ

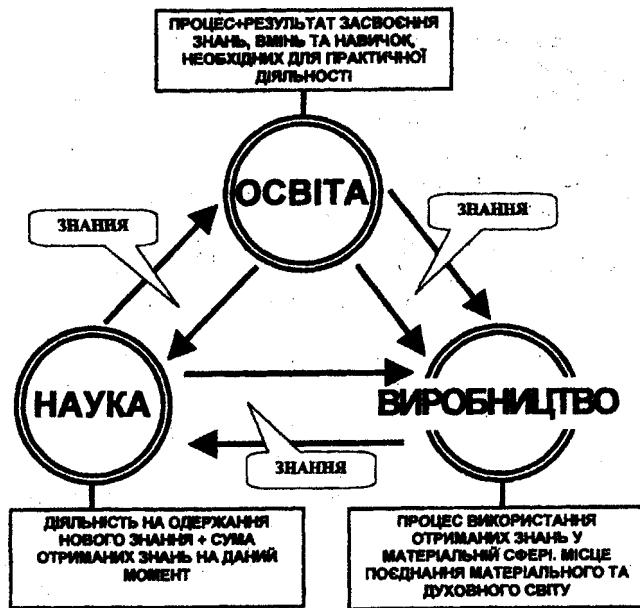

Рис. 1. Схема кругообігу знань

Таким чином, знання систематизуються і в такому систематизованому вигляді потрапляють на вихідний рубіж кругообігу. І знову новий виток цього кругообігу, але вже на вищому рівні. Звідси витікає, що опорними моментами, або ж елементами кругообігу знань, є (рис.1):

- перший – це сфера людської діяльності на одержання нового знання плюс систематизовані раніше отримані знання, тобто наука;
- другий – отримані знання суспільство використовує у сфері матеріального забезпечення благ, а це і є одна із галузей людської діяльності, що визначається як виробництво. І оскільки виробництво – це процес використання отриманих знань в матеріальній сфері, то можна стверджувати, що виробництво є тією галуззю людської діяльності, в якій поєднується матеріальний та духовний світ;
- третій – це процес передачі знань молодому поколінню. А це не що інше, як освіта.

Наведемо конкретні приклади дієвості запропонованої закономірності накопичення, використання та передачі знань у вигляді кругообігу.

1-й приклад – модульний принцип організації навчального процесу та контролю знань студентів (кожний виток знань кожної дисципліни – це модуль). І якщо у відповідності з закономірностями накопичення знань за запропонованою схемою кругообігу знань організувати вивчення дисциплін навчального плану, то в такому випадку організація навчального процесу буде відповідати закономірностям теорії пізнання. І це є філософською методичною основою реформування, яка діє в університеті вже протягом десяти років.

2-й приклад – ступенева підготовка фахівців. Знання – філософська категорія визначення упорядкованого результату пізнання. Вимоги теорії пізнання та відображення: від живого сприйняття до абстрактного мислення і від нього до практики на більш високому рівні. Звідси наявність ступенів в інженерній освіті (рис. 2).

ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ СУЧАСНОСТІ

<i>Етапи теорії відображення в теорії пізнання</i>	<i>Ступені підготовки фахівців</i>
Живе сприйняття досвіду	Молодший спеціаліст
Абстрактне мислення	Бакалавр
Повернення до практики на рівні абстрактного мислення	Спеціаліст
Повернення до практики на рівні інноваційного мислення	Магістр
Повернення до практики на рівні невирішеної наукової задачі	Кандидат наук
Повернення до практики на рівні невирішеної наукової проблеми	Доктор наук

Рис. 2. Методологія ступеневої підготовки фахівців

Саме їх наявність і виступає методологічною основою реформування навчального процесу:

- живе сприйняття досвіду інженерної практики (знання устрою машин, їх обслуговування) дає можливість готувати молодшого спеціаліста;
- живе сприйняття в поєднанні з абстрактним мисленням (знання фундаментальних дисциплін) дає можливість готувати бакалавра;
- повернення до практики з абстрактним осмисленням інженерного досвіду попередніх поколінь дає можливість готувати спеціаліста;
- повернення до практики інженерної діяльності на більш високих рівнях – інноваційного, наукового мислення – надає можливість готувати магістра, кандидата і доктора наук.

Ці приклади є підтвердженням дієздатності запропонованої закономірності кругообігу знань, вірніше, закономірності накопичення, використання та передачі знань у вигляді кругообігу.

Повернемося до 2-го елемента кругообігу, яким є виробництво. Аналізуючи виробництво як сферу людської діяльності, дійшли висновку, що виробництво є тією галуззю людської діяльності, де іде поєднання матеріального та духовного світу. А оскільки носіями знань як основи духовного світу в сфері виробництва виступають фахівці, яких готує вища школа, то результати виробництва визначаються, поряд з професійним рівнем, складовими гуманності, духовності, моральності та економічної освіченості випускників вищих навчальних закладів. А це вимагає відповідного реформування змісту освіти.

Тобто звідси витікає, якщо раніше основною тезою у підготовці фахівців було навчити фахівця працювати, то зараз і на майбутнє ця теза трансформується в більш загальну: навчити фахівця жити, навчити молодих людей вмінню

ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ СУЧАСНОСТІ

використовувати отримані в вищому навчальному закладі професійні знання для організації свого життя, життя своєї родини, організації життя суспільства у відповідності з законами природи, законами своєї держави та законами цивілізованих країн світу.

Необхідністю таких підходів до реформування змісту освіти стало те, що на сьогоднішній день в Україні є ряд загальнодержавних проблем, у вирішенні яких можуть і зобов'язані взяти активну участь вищі навчальні заклади аграрного спрямування. Ці проблеми такі:

- формування як в державі, так і в системі АПК середнього прошарку населення, який би не тільки на словах, а й своїми діями та працею підтримував би реформи;

- працевлаштування як в державі, так і в системі АПК випускників вищих навчальних закладів. Має місце пряме протиріччя, наприклад, в системі АПК: агрономів, інженерів, зоотехніків в сільському господарстві вкрай мало, а працювати ніде;

- відсутність, особливо на селі, ринкових структур, які б забезпечували ефективну роботу сільськогосподарського виробництва.

У вирішенні цих проблем важливу роль могли б відігравати галузеві вищі аграрні заклади через розробку та запровадження в життя освітянських регіонально-галузевих програм з підтримки, розвитку та кадрового забезпечення малого та середнього підприємництва в галузях виробництва.

В теперішній час розвиток малого та середнього підприємництва має місце переважно в сфері купівлі та продажу і вкрай його мало у виробничій сфері, в сфері надання послуг, особливо в сільській місцевості. Причиною цього є не тільки консерватизм, не тільки відсутність досконалого законодавчого поля, не тільки відсутність капіталовкладень, а й поряд з цим відсутність на сьогоднішній день обґрунтованих прогнозів створення структур малого та середнього підприємництва в тій чи іншій галузі та відсутність кадрового забезпечення цих структур. А це як раз і могли б вирішити галузеві вищі навчальні заклади. Тобто необхідність такого напрямку роботи вищих навчальних закладів диктується самим життям, а можливість його виконання – деяким досвідом галузевих навчальних закладів.

Так, в Харківському національному технічному університеті сільського господарства ім. П. Василенка розроблена і з 1999р. впроваджена регіонально-галузева програма інженерно-технічного забезпечення АПК області, яка включає два напрямки, а саме:

- визначення та прогнозування структур в інженерно-технічній сфері, які будуть формувати ринкову систему забезпечення ефективної роботи агропромислового виробництва;

- реформування змісту освіти, що за кінцевим результатом, а це уже запроваджено з 1999-2000 навчального року, призводить до того, що випускники університету, окрім професійних знань за фахом, мають знання щодо особливостей відкриття власної справи, бізнес-планування, забезпечення функціонування підприємств різних форм власності в рамках малого та середнього підприємництва, за всіма інженерними та технологічними спеціальностями.

Це дає можливість випускникам нашого університету відкрити свою справу в рамках своєї спеціальності, забезпечити себе роботою, дати роботу **можливістю села, які її не мають. З 2000р. всі випускники одержують сертифікат підприємця за фахом.**

ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ СУЧАСНОСТІ

Тобто розробка та виконання такої програми навчальним закладом сприяє вирішенню як тактично, так і стратегічно важливих напрямків реформування та розвитку агропромислового комплексу:

- формуванню середнього прошарку населення на селі з числа фахівців з вищою освітою, що буде сприяти економічній та політичній стабільності в суспільстві;
- формуванню ринкової системи первинних ланок як в системі забезпечення, так і в системі виробництва АПК;
- розширенню спектру робочих місць та закріпленню кадрів на селі;
- ефективному використанню коштів державного бюджету, які направляються на фінансування галузевих вищих навчальних закладів.

Тактично це необхідно робити, бо занадто затягнувся перехідний період, а стратегічно – бо, як відомо, в розвинених країнах до 50 відсотків працездатного населення зайнято в структурах малого та середнього підприємства, і ці структури потрібно забезпечувати відповідним кадровим потенціалом.

Над вдосконаленням цих питань продовжує працювати колектив Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. П. Василенка під керівництвом науковців та викладачів факультету менеджменту, в тісній співдружності з науковцями та викладачами профільних факультетів університету: механіко-технологічного факультету, факультету енергетики та комп'ютерних технологій, факультету технічного сервісу та факультету переробки та зберігання сільськогосподарської продукції. В свою чергу науковці та викладачі цих факультетів плідно впливають на формування профільного середовища змісту освіти спеціальностей факультету менеджменту.

Так, філософські аспекти реформування форми і змісту освіти сприяють активізації вирішення проблем економіки агропромислового комплексу та формування його кадрового потенціалу, зміцнюють інтеграцію освіти, науки і виробництва.